

ANTHONY BRUCE

YEDİTEPE

FİLİSTİN CEPHESİ SON HAÇLI SEFERİ

Filistin Cephesi
SON HAÇLI SEFERİ
Anthony Bruce

Editör
Muzaffer Albayrak

©Yeditepe Yayınevi
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 16427

ISBN: 978-605-2070-62-8
Yeditepe Yayınevi: 399
Araştırma inceleme: 307

1. Baskı: Ekim 2018

Sayfa Düzeni
Çelebi Şenel

Kapak Tasarımı
Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt
Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd.Şti.
Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sitesi C Blok No:102 - Topkapı / İstanbul
Tel: 0212 483 47 91-92 (Sertifika No: 11964)

YEDİTEPE YAYINEVİ
Çatalçeşme Sok. No: 52/1 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 528 47 53 Faks: (0212) 512 33 78
www.yeditepeyayinevi.com / bilgi@yeditepeyayinevi.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
İMPARATORLUK SAVAŞ HEDEFLERİ.....	13
SÜVEYŞ KANALI SAVUNMASI.....	28
ARAP İSYANI	72
SİNA'DA İLERLEYİŞ	110
GAZZE'DE ZAFER.....	152
KUDÜS'ÜN DÜŞÜŞÜ	207
ARAP İLERLEYİŞİ	227
HAZIRLIK ZAMANI.....	267
NABLUS (MEGİDDO) MUHAREBESİ.....	293
HALEP'E KADAR TAKİP	321
HARİTA VE FOTOĞRAFLAR.....	345

ÖNSÖZ

Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin ve Suriye'nin kontrolü için Osmanlı Devleti ile İngiltere ve Arap müttefikleri arasındaki uzun süreli mücadelenin tarihine T.E. Lawrence'ın varlığı egemendir. Lawrence'ın Arap isyanının lideri olarak rolü etrafındaki hâlâ çözümlenmemiş tartışmalar, meselenin bu tarafıyla ilgili devam eden bir merakın olduğunu ve bunu destekleyen bir dizi yayının mevcudiyetini garanti altına almıştır. Ancak bu, Britanya'nın nasıl bölgeye çekildiği, savaşın nasıl yürütüldüğü ve savaş sonrası dönemde devlet menfaatlerine nasıl etkilerde bulunduğu gibi ilgi çekici birtakım soruları beraberinde getiren karmaşık bir cephenin sadece bir boyutunu temsil eder.

Bu kitap, ilk defa olmak üzere, Filistin cephesini ve İngiliz ile Arap güçlerinin nasıl birlikte çalışıp sonunda Ortadoğu'nun bütününde Osmanlı otoritesini nihayete erdirişini bütün bir şekilde ele almaktadır. Bu operasyonların ve bunların nasıl yürütüldüğünü anlamaya başlamak için Türkiye ve Britanya'nın savaş sırasındaki büyük stratejileriyle olan ilişkilerini incelemek gereklidir. İki tarafın değişen askeri öncelikleri bu sahaya yaklaşımlarını değiştirmiş ve birliklerin geri çekilip çekilmeyeceği veya Filistin cephesinde ileri sürülüp sürülmeyeceği bu

Ülkelerin öncelik tanıdığı diğer bölgelerdeki askeri olayların gidişatına bağlı hale gelmiştir.

Bu büyük strateji bakışı, 1914'ün sonlarında Mısır bölgesine Türklerin ilk saldırılarından savaşın son demlerinde İtilaf kuvvetlerinin Halep darbesine kadar cephenin tam bir hikâyesine zemin sağlamaktadır. Savaş rakip kumandanların bakış açılarından ve bunların karşı karşıya kaldıkları seçimlerle incelenmiştir. Buna İtilaf kuvvetleri ile Arap isyanı liderlerin arasında yakın ilişki kurma kararı da dâhildir.

Etkili liderlik ihtiyacı cephenin belirleyiciliğinde açık bir şekilde önemli bir unsurdur, ancak bu tek başına bir şey ifade etmez. İngilizler, 1916'da Sina boyunca kurdukları hat ile tarihteki en büyük çöl hattını oluşturmuş oldular ancak bunun tesiri askerlerin kapasitesine, aşırı sıcaklıkla mücadeleye, salgın hastalıklara ve ciddi kaynak yetersizlikleriyle daha görünür hale gelir. Askerlerin İngiliz arşivlerinde yer alan yayınlanmamış mektup ve günlüklerinden alınan pasajlar yerel koşullara ve bunların hiç çöl deneyimi olmayan birlikleri nasıl etkilediğine dair açık bilgiler vermektedir. Aynı kaynaklar Türklerin, çökme safhasındaki bir imparatorluk için savaşmalarına rağmen hâlâ zorlu düşmanlar olabileceğini doğrulamaktadır.

Böyle arşiv materyalleri bu kitap için büyük bir kaynak sağladı fakat diğer kaynaklar da olayların gidişatını tekrar inşa ederken eşit derece önemi haizdi. Her ikisi de önemli birer askeri tarihçi olan Sir George MacMunn ve Cyril Falls tarafından hazırlanan üç ciltlik İngiliz resmi tarihi İtilaf Devletlerinin, hiçbir kaynakta bulunamayan ilerleyişine dair detaylı bilgiler sunmaktadır. 1917-18'de Filistin'de Allenby'nin ekibinde hizmet etmiş olan Lord Wavell cepheye dair bir diğer önemli kaynağı hazırlamıştır. Arap isyanı tarihçiler tarafından oldukça az kullanılmıştır. Oysaki birçok Lawrence biyografisi Hicaz ve kuzeyindeki askeri olayların gidişatına dair az çok detay sağlamaktadır. Önemli bir istisna Jeremy Wilson'ın resmi

Lawrence biyografisidir. Bu kitap Lawrence'ın hayatını anlatan, ulaşılabilir en detaylı kitaptır. Daha önemlisi, kolaylıkla erişilemeyecek çok geniş arşiv malzemesi ile belgeye ulaşmayı mümkün kılıyor. Sadece birkaç tarihçi T.E. Lawrence'ın *Erdemin Yedi Sütunu* ve nasıl isyanı başlattığına dair ayrıntıları ince ince verdiği savaş zamanı yazışmalarındaki nesir gücüne erişebilir. Allenby hakkında biyografi yazıcıları çok az şey yazmıştır ancak yakınlarda Matthew Hughes tarafından hazırlanan çalışma yeni bilgiler ortaya koydu. Lawrence gibi Allenby da ismi revizyonist tarihçilerin eleştirilerinden büyük oranda kurtulmuş, seçkin bir liderdir.

Bilhassa Askeri Arşiv Merkezi, Londra King's College, İmparatorluk Savaş Müzesi ve Ulusal Ordu Müzesi'ndeki arşiv görevlilerinin bu çalışmanın temelini teşkil eden çok çeşitli yayınlanmamış materyallerini bulup getirmek için harcadıkları çabaya müteşekkirim. Britanya Kütüphanesi ve Londra Kütüphanesi çoğu basılı kaynağa erişimde kolaylık sağladılar. Bu kitabın fikri asistanım Andrew Lownie ile birlikte geliştirildi ve onun çabaları sayesinde bu kitap ortaya çıktı. Bu kitabın uzun fikir aşaması süresince büyük sabır gösteren John Murray'ın yayın yönetmeni Grant McIntyre'in destek ve eleştirileri benim için çok değerliydi. İş arkadaşları benim asıl daktilo nüshamı basılabilir bir metne çevirmekte çok önemli bir rol oynadılar. Bu kişiler arasında, çabalarıyla birçok hatanın ve yetersizliğin düzeltilmesini sağlayan Howard Davies'i zikredebilirim. Bu kitap tamamen çalışma saatlerinin haricinde hazırlandı ve eşim ile kızımın etkin desteği olmadan tamamlanamazdı. Bu kitabı onlara adıyorum.

İMPARATORLUK SAVAŞ HEDEFLERİ

General Allenby'nin 11 Aralık 1917'de Kudüs'ün kapılarına gelişi ve tepesinde savaş uçakları uçup, sokaklarda maki-neli tüfekler ateşlenirken surlarla çevrili şehrin sokaklarında bir merasim havasında zafer yürüyüşü yapması çok büyük sem-bolik bir olaydır. İngilizlerin Türkleri mağlup edip, Osmanlı Devleti'nin mukaddes yerlerinden biri olan şehri ele geçirme-leri, İtilaf Devletlerinin üç yıl boyunca süren maliyeti yüksek kısa bir manevra savaşında nispeten az zayıt ile üstesinden geldikleri nadir bir başarıydı. Batı, Doğu ve İtalya cephele-rinde, Birinci Dünya Savaşı uzun ve sonuçsuz kalan savaşları ile anılır olmuştu. Bu savaşlarda belirli bir başlangıç veya son yoktu; çok fazla can kaybı yaşanmasına rağmen rakip güçler birbirlerine üstün gelemiyordu, böylelikle de bu güçler yer-lerini berkitip duruyorlardı¹. Fransa'da ve başka yerlerde sa-vunma faaliyetine destek olan askeri koşullar Ortadoğu'da ge-çerli değildi. Sonuç itibarıyla burada hem İngiliz hem de Arap süvarilerinin çok önemli bir rol oynadığı daha konvansiyonel bir manevra savaşı yapılyordu.

1 İki iyi ve yakın tarihli genel tarihçe: Martin Gilbert, *First World War* (Londra, 1994); John Keegan, *The First World War* (yeni baskı, Londra, 1999).

Fransa'daki külfetli savaş zayıatının anavatanlarındaki etkisinden giderek endişelenmeye başlayan İngiliz siyasetçiler General Allenby'nin liderliğinde Filistin'deki İttifak Devletleri zaferini başarı umudu olarak görüyorlardı. Kudüs'ün düşmesi ve "Avrupa'nın hasta adamı" asırlık Osmanlı Devleti'nin muhtemel hezimetini İngiliz halkının, Batı cephesinde devam eden kıyımlar ve Atlas Okyanusu'nda ülke çapında yiyecek kaynaklarını baltalayan Alman denizaltı saldırıları ile çöken moralini yerine getirebilirdi².

Bazı İngiliz siyasetçileri Ortadoğu sahnesini Fransa'daki kördüğümünden kurtulma vesilesi olarak görüyordu. Filistin'in zaptı ve ardından Almanya'nın başlıca müttefikinin çöküşünün Avrupa'da yeni bir cephe açacağına ve savaşın sonunu daha hızlı getireceğine inanıyorlardı. Ayrıca savaş sonrası dönemde sahada İngiltere için daha etkin bir rol biçen kurumların tesisini de sağlayacaktı. Zamanla bu söylemler Londra'daki askeri otoritelere de yansdı ve siyaset buna göre değişim gösterdi.

1917 yılı boyunca Filistin'de ortaya çıkan dramatik olayları, Kudüs'ü Noel'e kadar alma hedefini muhafaza etme çabası (bu hedefin, askeri olmaktan öte sembolik bir önemi vardı) şekillendirmiştir. Bu hedefler, savaşın başında İngiltere'nin bölgedeki büyük stratejisinin parçası değillerdi. Zaten böyle bir strateji de yoktu. İngiliz pragmatizmi ve dikkati, her gün geçerli olan kuraldı. Mısır'daki İtilaf kuvvetlerinin boyutuna, Türklerin Filistin'e gönderecekleri asker sayısına ve ciddi kaynak sıkıntılarına dair belirsizlikler devam ediyordu. Sonuç olarak askeri politika, imkânlar ortaya çıktıkça parça parça geliştirildi ve bir kaynak altyapısı oluşturuldu.

Mısır'daki İtilaf kuvvetlerinin temel önceliği savunmaydı; böylece doğudan Avrupa'ya nakliye ve ulaşım hatları açık tutuluyor ve Hindistan, Avustralya ve Yeni Zelanda'dan gelen birlikler kesintisiz bir şekilde Fransa'ya sevk edilebiliyordu.

2 Jonathan Newell, "Allenby and the Palestine Campaign", s. 189-226.

Avrupa'da manevra savaşı -hem Avrupa'da hem de Doğu'da- bir açmaza girdiğinde bazı İngiliz siyasetçiler başka yerlerde çözüm arayışına giriştiler. Deniz savaşından ayrı olarak (ki İngiliz donanması savaşın başında bazı başarılar elde etmişti) İngilizler ve Fransızlar, Almanların müttefiklerinin üzerindeki baskıyı artırmak amacıyla iki ana hatta yeni cepheler açarak Almanları zayıflatmaya çalıştılar. Türkiye; Çanakkale'de, Gelibolu yarımadası ile Selanik cephelerinde İtilaf kuvvetlerinin odağı haline geldi. Bu alanlarda Türklere karşı savaşta ortaya çıkan gelgitler İtilaf kuvvetlerinin Filistin ve Mezopotamya cephelerinde kullanacakları kaynakları belirlemeye yardım etti.

İtilaf kuvvetlerinin bu ikincil cephelerdeki başarısızlıkları sonucunda, bazı İngiliz siyasetçileri Filistin'de kazanılacak bir askeri başarının bu durumdan kendilerini kurtarabileceğine ikna olmuşlardı. 1917'ye kadar İngiliz ordusu, Sina çölünü Süveyş Kanalı'nı korumak adına yaptıkları operasyonlar neticesinde bu bölgeyi yeniden ele geçirerek Filistin'in kapılarına gelmiş ve avantajlı bir konum elde etmişti. Hızlı bir siyaset değişikliği ile İngiliz hükümeti General Allenby'ye Filistin'e doğru olabildiğince hızlı şekilde hareket etmesini emretti. Başarısı arttıkça Allenby daha fazla toprak alması yönünde devamlı bir siyasi baskının altında kaldı. ve Şam Halep'e gitmesi emredildi, ki buralar Mısır'dan 800 kilometre kadar uzaktaydı. Nihayetinde bu sonradan gelen başarılar diğer cephelerde İtilaf kuvvetlerinin ilerlemesini yansıtmıyordu; Allenby'nin ilerleyişi 1918'in ilk yarısında Fransa'da Almanların şiddetli bir hücumla kalkması ile durdu. Bu aynı zamanda Allenby'nin Filistin'deki en iyi birliklerinin de elinden alınmasına yol açtı.

Osmanlı Devleti'nin Filistin'e takviye sağlaması diğer cephelerdeki gelişmelerden, Türkiye'nin Alman dostundan askeri destek taleplerinden ve büyük toprak kazanımları umarak Kafkaslarda kendi isteği ile Ruslarla savaşmaya öncelik vermesinden etkilendi. Filistin'de Türklerin savaş hedefleri

FİLİSTİN CEPHESİ SON HAÇLI SEFERİ

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusunun tam dört yıl süren mücadele neticesinde takatinin tükerdiği ve son muharebesini yaptığı Filistin Cephesi'nin karşı taraftan nasıl görüldüğünü anlatan bir kitap "Son Haçlı Seferi (The Last Crusade)".

Osmanlı ordusunun Süveyş Kanalı taarruzlarının İngilizler tarafındaki yansıması neydi?

İngilizlerin Kanal'ı savunma stratejisi nasıl değişti?

İngiliz ordusu için Gazze niçin önemli bir hedefti?

Arap isyanında İngilizlerin etkisi ve Lawrence'ın rolü neydi?

Kudüs'ün ele geçirilmesi için girişilen hareket "Son Haçlı Seferi" olarak mı görüldü?

Osmanlı ordusunun Filistin cephesinde çökmesinin sebepleri nelerdi?

Bu soruları cevabı, İngiliz tarihçi Antony Bruce'ın oldukça objektif bir biçimde kaleme aldığı kitapta.

yeditepeyayinevi.com

[/ yeditepekitap](https://twitter.com/yeditepekitap)

[/ yeditepekitap](https://facebook.com/yeditepekitap)

[/ yeditepeyayinevi](https://instagram.com/yeditepeyayinevi)

35.000